

[illegible]

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРВИХ ИЗМЕНА И ДОПУНА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Носилац израде:

ОПШТИНА БЕЛА ПАЛАНКА

Обрађивач:

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

Директор:

мр Мирољуб Станковић, дипл.инж.арх.

Одговорни планер:

мр Дејан Стојановић, дипл.просторни.планер

Милена Петровић, дипл.инж.арх.

Руководилац израде извештаја:

Невена Петровић, дипл.инж.зашт.жив.сред.

Синтезни тим Стратешке процене:

мр Дејан Стојановић, дипл.просторни планер

Невена Петровић, дипл.инж.зашт.жив.сред.

Милена Петровић, дипл.инж.арх.

Мирослав Вучковић, маст.прост.планер

С А Д Р Ж А Ј	
УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
I Полазне основе Стратешке процене	4
1.1 Преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима	4
1.1.1 Предмет Просторног плана	
1.1.2 Садржај Просторног плана	
1.1.3 Циљеви заштите, развоја и уређења у Просторном плану	
1.1.4 Однос према другим документима – стратегијама, плановима и програмима	
1.2 Стање и фактори природе и животне средине на планском подручју и елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени	6
1.2.1 Стање и фактори природе и животне средине	
1.2.2 Елементи животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају	
II Општи и посебни циљеви Стратешке процене и избор индикатора	11
2.1 Полазишта и основе општих и посебних циљева	11
2.2 Избор посебних циљева и индикатора	11
III Процена могућих утицаја на животну средину	13
3.1 Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Просторном плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка Стратешке процене	13
3.2 Приказ варијантних решења Просторног плана	14
3.3 Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама	14
3.4 Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких опредељења	15
3.5 Кумулативни и синергетски ефекти	20
3.6 Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину	20
IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину	23
V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана	24
5.1 Мониторинг систем за контролу квалитета вода	25
5.2 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха	25
5.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта	26
5.4. Мониторинг буке	26
5.5. Мониторинг природних вредности	27
VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене	27
VII Приказ начина одлучивања	27
VIII Учесће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени	28
IX Закључци - завршни, нетехнички резиме	28
9.1 Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину	28

Списак табела у Извештају о стратешкој процени

Табела 1. *Циљеви и индикатори Стратешке процене*

Табела 2. *Ознаке посебних циљева Стратешке процене*

Табела 3. *Критеријуми за оцењивање величине утицаја*

Табела 4. *Критеријуми за вредновање просторних размера утицаја*

Табела 5. *Скала за процену вероватноће утицаја*

Табела 6. *Планска решења у Просторном плану обухваћена проценом утицаја*

Табела 7. *Процена величине утицаја Просторног плана на животну средину*

Табела 8. *Процена просторних размера утицаја Просторног плана на животну средину*

Табела 9. *Процена вероватноће утицаја Просторног плана на животну средину*

Табела 10. *Процена времена трајања утицаја Просторног плана на животну средину*

Табела 11. *Збирни утицаји Просторног плана на животну средину са образложењем утицаја*

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Извештај о стратешкој процени утицаја Првих измена и допуна Просторног плана општине Бела Паланка на животну средину (у даљем тексту: Стратешка процена), припремљен је на основу Одлуке о изради првих измена и допуна Просторног плана општине Бела Паланка („Службени лист града Ниша”, број 81/19) (у даљем тексту: Одлука) чији је саставни део Одлука о приступању изради стратешке процене утицаја на животну средину Првих измена и допуна Плана.

Стратешка процена развојних планова и програма ради се на основу Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04 и 88/10) (у даљем тексту: Закон). Закон је усклађен са европским директивама у овој области и у њему су директно имплементирани одредбе Директиве ЕУ 2001/42/ЕЦ (The Strategic Environmental Assessment Directive - European Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). Самим тим, применом ове Директиве је утврђена обавеза израде стратешке процене утицаја планских докумената на животну средину према одређеним критеријумима, релевантним у области заштите животне средине, природних и културних добара и вредности. Поред тога, ова Стратешка процена усклађена са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 – испр., 64/10 – одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 – одлука УС, 50/13 – одлука УС, 98/13 – одлука УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 и 37/19 – др. закон), начелима заштите и одрживог коришћења природних ресурса, вредности и добара утврђених чланом 5. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – испр., 14/16 и 95/18), Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, бр. 31/12), Закона о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 – др. закони и 99/11 – др. Закон), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09 – др. закон, 72/09 – др. закон, 43/11 – одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – др. закон и 95/2018 – др. закон), Законом о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11- др. закони и 99/11 – др. закон), Законом о водама („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18 – др. закон), Законом о туризму („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 17/19), одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10), Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије („Службени гласник РС”, број 11/02), Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, бр. 102/10) и другим важећим одлукама и стратегијама Владе, актима и документима.

Циљ доношења Измена и допуна Плана је преиспитивање важећег планског решења и његовог усклађивања са могућностима реализације у складу са новим захтевима и потребама општине Бела Паланка.

Границу подручја Просторног плана дефинишу границе целих катастарских општина које улазе у састав административног подручја општине Бела Паланка.

Северна граница: протеже се северном спољном границом катастарских општина Градиште I, Долац, Крупац, Горњи Рињ, Козија, западном спољном границом катастарских општина Витановац, Мирановац и Пајеж;

Источна граница: иде границом између општина Бела Паланка и Пирот источном спољном границом катастарских општина Пајеж, Бабин Кал II, Горња Глама, Бабин Кал I, Љубатовица, Трешњанци, Сињац, Теловац, Шљивовик до тромеђе општина Пирот, Бабушница и Бела Паланка;

Јужна граница: протеже се југоисточном спољном границом катастарске општине Шљивовик, јужном и западном спољном границом катастарске општине Бежиште, западном спољном границом катастарских општина Доња Коритница, Дивљана, јужном границом катастарских општина Космовац, Гопоница, и Вета;

Западна граница: протеже се западном спољном границом катастарских општина Вета, Тамњаница, Ланиште, Црнче и Градиште I.

Ова Стратешка процена представља резултат вредновања могућих утицаја приоритетних планских решења и пропозиција на заштиту природе и заштиту животне средине.

Стратешка процена представља инструмент заштите животне средине, тако што се у почетним фазама доношења одлука о будућем развоју укључују питања заштите (природе, животне средине, културних добара), што резултира претходним усаглашавањем заштитних и развојних интереса. Стратешком проценом обезбеђује се виши ниво заштите животне средине и интеграције захтева заштите и развојних потреба и интереса, уграђивањем начела и циљева заштите у планске документе у циљу достизања одрживог развоја.

Стратешком проценом нарочито је омогућено:

- остваривање бољег, прихватљивог баланса између просторно-еколошких, социо-економских и политичких фактора,*
- разматрање значајних утицаја варијантних решења Плана на животну средину и оцена (евалуирање) планских решења у односу на циљеве заштите (природних добара и непокретних културних вредности);*
- дефинисање посебних мера заштите природе и животне средине, као и праћење остваривања (мониторинг) ових мера на планском подручју;*
- активно укључивање заинтересованих актера (интересних група) у процес доношења одлука (активна партиципација) о будућем развоју, имајући у виду оптимално решење са становишта заштите природе и животне средине, а у складу са принципима Архуске конвенције;*
- даљу разраду инструмената заштите природе и животне средине, уз дефинисање смерница, односно даљих активности на нижим хијерархијским нивоима.*

Стратешка процена представља инструмент просторног планирања и планирања заштите животне средине којим се интегришу циљеви и принципи одрживог развоја у просторним плановима, у циљу потпуног спречавања или ограничења негативних утицаја на животну средину, здравље и квалитет живота људи, биодиверзитет, геодиверзитет, станишта и природна и непокретна културна добра.

Стратешком проценом утврђују се ефекти ширег значаја (кумулативни и синергетски), утврђују се оквири за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују виши степен детаљности у истраживању; утврђује хијерархијски оквир за даље спровођење поступка и активности заштите животне на планском подручју; и омогућава се варијантна разрада планских решења.

У изради Стратешке процене примењени су принципи одрживог развоја, еколошке одрживости, економске оправданости и социјалне прихватљивости. С друге стране, одредбама Закона утврђена су начела Стратешке процене, и то начела: одрживог развоја, интегралности, предострожности, хијерархије и координације, учешћа јавности. Овим начелима обезбеђује се свеобухватни инструментаријум и оквир за усклађивање техно-економских, друштвених и природних система у целокупном развоју, укључујући и локационе факторе просторног развоја.

Укључивањем услова заштите животне средине и заштите природе у Просторни план кроз инструмент Стратешке процене, даје се обавезујући - интегрални оквир заштите превасходно природних вредности и параметара квалитета животне средине, реализацијом кроз одговарајуће међусекторске планове, програме и пројекте. С тим у вези, свако од приоритетних планских решења је дефинисано у потпуности у складу са захтевима заштите животне средине и заштите природе. С друге стране, реализација тих планских решења ће спречити или смањити постојеће негативне утицаје на природне вредности и животну средину. Између осталог, ова стратешка процена је мапирала изворе загађења и дала

могућности за њихово ублажавање или потпуно отклањање применом прописаних мера заштите квалитета параметара животне средине.

У поступку Стратешке процене остварена је координација између заинтересованих органа и организација, као и неопходне консултације са актерима просторног развоја и добијени услови и мишљења од Министарства рударства и енергетике, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре-Сектор за водни саобраћај и безбедност пловидбе, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре-Дирекција за водне путеве, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде-Републичка дирекција за воде, Министарства омладине и спорта, Министарства трговине, туризма и телекомуникација, Министарства културе и информисања, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Министарства заштите животне средине, Републичког хидрометеоролошког завода, Републичког геодетског завода-Сектор геодетских послова, Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије, SBB Српске кабловске мреже, ЈП за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд, А.д. за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ Београд, Завода за заштиту природе Србије, Канцеларија у Нишу, Предузећа за изградњу гасоводних система, транспорт и промет природног гаса -, „Yugorosgaz“ a.d, ЈП „Електропривреда Србије“, ЈП Емисиона техника и везе Београд, Центар за разминурање, Република Србија, Електромрежа Србије а.д. Београд, ЈП „Пошта Србије“ Београд, ЈП Скијалишта Србије, ЈП „Транснафта“ Панчево, RATEL Београд-Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге, НИС а.д. Нови Сад, ЈП „Путеви Србије“ Београд, ЈП „Србијасгас“ Нови Сад, Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе“ Београд, Водопривредни центар „Морава“ Ниш.

У складу са законским одредбама и европском праксом, Извештај о Стратешкој процени обрађује:

- полазне основе Стратешке процене,
- опште и посебне циљеве Стратешке процене и избор индикатора,
- процену могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину,
- смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину,
- програм праћења стања животне средине у току спровођења плана,
- приказ коришћене методологије и тежишта у изради Стратешке процене,
- приказ начина одлучивања, опис разлога одлучујућих за избор датог плана са аспекта разматраних варијантних решења и приказ начина на који су питања животне средине укључена у план,
- закључке до којих се дошло током израде Извештаја о Стратешкој процени, који су представљени на начин разумљив јавности (формулисани као нетехнички резиме) и други подаци од значаја за Стратешку процену.

Овај елаборат представља резултат провере, разјашњења и унапређења примене принципа одрживог развоја и заштите природних и културних вредности и животне средине у изради Просторног плана, уз уважавање услова и стручних препорука органа и институција и мишљења грађана који се односе на потребу елиминисања или ограничавања негативних ефеката на природне и културне вредности и животну средину и квалитет живота становника подручја Плана, уважавајући при томе следеће циљеве: заштиту и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и одрживу животну средину, просторно-функционалну интегрисаност и обнављање/јачање веза са окружењем, интегрисање интереса заштите и развоја, унапређење саобраћајне приступачности, инфраструктурне и комуналне опремљености, развој културног и регионалног идентитета, унапређење територијалне кохезије, субвенционалност и јавно-приватно партнерство, перманентну едукација грађана и администрације и учешће јавности у одлучивању, заштиту јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби и релативизацију конфликта у заштити природних и културних

вредности и одрживом развоју локалних заједница као, и у односу на развој других посебних намена обухваћеног подручја.

Закључак Извештаја је да су ти циљеви (уз услов спровођења мера за отклањање негативних ефеката појединих решења) оствариви и да изабрана и утврђена планска решења неће угрозити вредности природног и културног наслеђа и животне средине, уз јасну препоруку о доследној примени Просторног плана и смерница које се односе на очување животне средине, уређење простора и коришћење природних ресурса.

I Полазне основе Стратешке процене

Полазне основе Стратешке процене обухватају:

- 1) кратак преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима;
- 2) преглед постојећег стања и квалитета животне средине подручја на које се Извештај односи;
- 3) карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
- 4) разматрана питања и проблеме заштите животне средине у Плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
- 5) приказ и оцену припремљених варијантних решења у односу на заштиту животне средине у Плану, укључујући варијантно решење нерезализовања Плана и најповољније решење са становишта заштите природе, културних вредности и животне средине;
- 6) резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне за Стратешку процену.

1.1 Преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима

1.1.1 Предмет Просторног плана

Непосредни предмет Просторног плана представљају природне вредности општине Бела Паланка.

Одлуком о изменама и допунама Плана обухваћен је цео обухват плана који ће се преиспитати, а измене се раде само за делове чија планска решења нису примењива, за делове плана на којима је потребно усклађивање већ изведеног стања по претходном планском документу.

1.1.2 Садржај Просторног плана

У изради Просторног плана и овог Извештаја о Стратешкој процени примењен је приступ интегралног и континуалног планирања са нагласком на тражењу мере одрживости кроз интеграцију циљева и потреба заштите природних вредности, очувања постојећег квалитета животне средине, квалитета живота становника и друштвено-економског развоја. Као кључни развојни ослонци разматрани су заштита природе, природних вредности, културних добара и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју Просторног плана.

1.1.3 Циљеви заштите, развоја и уређења у Просторном плану

Општи циљ организације и уређења простора јесте коришћење простора према потенцијалима природних и антропогених вредности и дугорочним потребама интегралног економског, технолошког, социјалног и културног развоја и унапређење животне средине општине Бела Паланка. Општи циљ просторног развоја је разрађен кроз серију међузависних приоритета, односно **посебних циљева**, и то:

- обезбеђење услова за просторно уређење и изградњу;
- планско усмеравање и контролисано ширење грађевинског земљишта;
- спровођење привредних трендова у актуелним околностима и одговарајућим потребама домаћег и иностраног капитала;
- стварање амбијента и услова за подстицај привредног развоја;

- подизање степена урбанизације у деловима који су лоцирани уз магистралне и регионалне путне правце, уз које је потребно да се усмери изградња нових привредних зона – паркова и логистичких центара;
- стварање просторних услова за формирање зона пословања, спорта и рекреације, становања и осталих намена;
- утврђивање смерница за размештај садржаја и подршку активности на предметном подручју уз уважавање економских, техничко-технолошких, еколошких, социјалних и просторно-функционалних критеријума;
- обезбеђење просторних услова за изградњу, опремање и функционисање магистралних инфраструктурних система на територији Општине;
- развој саобраћајне, техничке и социјалне инфраструктуре, у првом реду повећањем доступности руралног подручја и зона развоја туризма – побољшањем квалитета путне мреже, опремањем комуналном инфраструктуром центара у мрежи насеља и туристичких локалитета;
- обезбеђење услова за квалитетно саобраћајно повезивање постојећих и планираних намена (пре свега привредних комплекса, зона спорта и рекреације, пословања, становања и осталих намена);
- заштита и коришћење природних и културно-историјских вредности;
- формирање хијерархијско – просторне структуре и функционалне мреже насеља, која ће омогућити уравнотежен просторни развој Општине;
- отклањање негативних последица које су изазване при коришћењу пољопривредног, шумског и водног земљишта супротно њиховим природно-еколошким својствима;
- активирање природних и антропогених туристичких потенцијала, као и организација и промоција туристичких аранжмана обједињавањем туристичке понуде Региона;
- усаглашавање и решавање потенцијалних конфликта у простору;
- утврђивање смерница и основа за измену и допуну важећих и израду нових планских документа, као и даљу разраду на нивоу техничке документације;
- усаглашавање политике развоја са подручјима у окружењу; и
- формирање базе за израду пројеката који ће користити приступне фондове Европске уније.

1.1.4 Однос према другим документима - стратегијама, плановима и програмима

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10), (у даљем тексту: ППРС) утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. Одрживи развој општине Бела Паланка оствариће се кроз коришћење локалних развојних потенцијала, већим ангажовањем и развојем територијалног, социјалног, хуманог и културног капитала. Према ППРС за подручје општине Бела Паланка потребно је одредити најадекватнији начин коришћења природних ресурса и простора са циљем очувања природних вредности и унапређења животне средине. Такође се помиње нужност повезивања између општина Гацин Хан, Бела Паланка и Бабушница око заштите и валоризације Суве планине.

Регионални просторни план за подручје Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа („Службени гласник РС”, бр. 1/13), (у даљем тексту РПП) представља и основ за рационалну организацију, изградњу, уређење и коришћење простора, заштиту природних и културних добара, животне средине. С обзиром на то да је основни циљ регионалних просторних планова да идентификују развојне потенцијале и одреде стратешке приоритете на подручју региона, као нарочито битна издвојиће се планска решења која је овај план донео на територији Општине Бела Паланка.

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске („Службени гласник РС”, бр. 86/09 и 96/17), у даљем тексту: „Просторни план инфраструктурног коридора”, утврђује планска решења, смернице и правила за коришћење, организацију, уређење и заштиту

простора, као и изградњу, реконструкцију и функционисање магистралних и регионалних инфраструктурних система.

Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш-Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС“, бр. 102/16), у даљем тексту: „Просторни план магистралног гасовода“, утврђује изградњу магистралног гасовода од Ниша до Димитровграда и дефинише посебне појасеве у режиме заштите гасовода и објеката у функцији гасовода.

Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе Сува планина („Службени гласник РС“, бр. 55/12) обухвата основне поставке и опредељења које се односе на заштиту природе и природних вредности, водопривреду, развој пољопривреде и туризма и развој саобраћајне инфраструктуре.

1.2 Стање и фактори природе и животне средине на планском подручју и елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени

1.2.1 Стање и фактори природе и животне средине

1) Геолошке карактеристике и рудно богатство

За геолошку структуру територије Просторног плана од великог су значаја тектонска збивања која су се манифестовала на различите начине. Јасно уочљиве дислокације означавају границу распрострањења појединих геолошких формација. Територија општине Бела Паланка изграђена од стена различите геолошке старости и петрографског састава. Најстарији седиментни материјали у геолошком саставу ове области припадају шкриљавим глинцима и аргилошистима карбонске старости. Откривени су између масивних кречњака Суве планине и кречњачких масива Сврљишких планина. У сливу басена Црвене реке карбонске стене су представљене силификованим шкриљцима, лапорцима и глинцима, којима се придружују и црвени пешчари, којима је потпуно испуњен басен слива Црвене реке. У овим стенама јављају се и прослојци каменог угља. Тријаске творевине, представљене конгломератима и грубозрним пешчарима су пронађене на јужном ободу доњег дела белопаланачке котлине и у басену Црвене реке. Кретајске творевине су најраспрострањеније и најзначајније међу свим формацијама у средњем Понишављу. Од доњокретајских кречњака изграђене су све планине у средњем Понишављу. Главни гребен Суве планине представља најбоље откривени геолошки профил. Северни обод Белопаланачке котлине чине, углавном масивни зоогени кречњаци, од којих је у целини изграђен главни венац Сврљишких планина. Терцијарне творевине представљене су слатководним језерским седиментима. Чине их лапорци, конгломерати, глине и песак. Наталожени су по дну Белопаланачке и Коритничке котлине. Преко терцијарних творевина, леже танке, најчешће хоризонталне насlage дилувијалног шљунка. У дилувијалне творевине спадају и насlage бигра. Алувијални наноси су присутни на ушћима река које представљају притоке Нишаве. Они су састављени од песка и шљунка неуједначене величине.

Рудно и минерално богатство подручја Просторног плана је релативно скромно. На територији Општине утврђене су веће количине кречњака, јер они чине основну масу Суве планине и Сврљишких планина. У подножју Сврљишких планина у атарима села Долац, Градиште, Шпај, Црвена Река, Дражево и других врше се геолошка истраживања и експлоатација кречњака, као и цементних лапораца на подручју Беле Паланке, Љубатовице, Чифлика, Клисуре и тд. Појаве угља на северним падинама Суве планине, у долини Црвене реке и код Новог Села указују да су за време трајања неогеног језера ови делови Општине били под шумским биocenозама. Угља још има у сенонском рову од Мирановца до Љубатовице. Од металних минералних сировина регистроване су појаве бакра у околини села Вете и Космовца и у андезитима од Мирановца до Љубатовице. Појаве гвожђа уочене су код Кренице и у долини Црвене реке. На територији општине Бела Паланка регистрован је низ појава других минералних сировина: графитни шкриљци у подножју Суве планине, битуминозни шкриљци код села Мирановца и Мокре, мермер у околини код села Чифлика, габро код села Топонице, глина код Кренице, фосилни калцит код Мокре и туфови код Врандола. Нишавски алувијум обилује наносима, тј. сировинама неметала (песка и шљунка) погодних за грађевинарство. Предвиђа се њихова експлоатација, али без нарушавања морфологије река и приобаља.

2) Геоморфолошке карактеристике

Рељеф Белопаланачке котлине изграђен је језерском абразијом и акумулацијом, флувијалним процесима и крашком ерозијом. На простору Белопаланачке котлине су развијени следећи типови рељефа: тектонски, абразиони, флувијални и крашки. Главни тектонски и орографски облици на територији општине Бела Паланка су: Белопаланачка котлина, Сврљишке планине и Сува планина са моћним огранком у коме су Голаш, Сливовички врх, Мало и Велико курило, Попов врх и Белава. Њихово стварање отпочело је дејством кретајских тектонских покрета, а завршило се олигомиоценом набирањем и раседањем. Белопаланачка котлина је постала спуштањем дуж раседних линија које прате долину Нишаве северним и јужним ободом. Овим дислокацијама створени су основни облици рељефа Општине. Са северне стране белопаланачке котлине издижу се Сврљишке планине, док се на јужном делу Општине пружају врло стрме стране Суве планине (Трем 1810 m). Обе планине по тектонским особинама

припадају Источној зони млађих веначних планина.

3) *Хидрогеолошке и хидрографске карактеристике*

Хидрографски комплекс са површинским отицањем карактерише се бројним површинским речним токовима који се придружују Нишави (IIa - IIb класа) као њене леве и десне притоке. То су: Осмаковска река (Вранашница), Расина (често није у предвиђеној II класи), Љубатовачка река, Бандол и Градиштанска река с десне стране Нишаве, а са њене леве стране најпознатија притока је Црвена река и Коритничка или Врело река. Овај комплекс је богат и подземним водама за које су везана бројна крашка врела и разноврсни извори. На територији Општине најпознатија крашка врела су: Крупачко, Белопаланачко, Мокрањско, Бежишко, Дивљанско, Војина чесма и Бањица. Поред Нишаве, као доминантног тока, подручјем плана својим горњим током у изворишном делу слива протиче и Сврљишки Тимок (I – IIa класа), који настаје спајањем Пајешке и Козјанске реке, одакле тече под именом Турија све до улива Манојличке и Околишке реке после чега водоток носи име Сврљишки Тимок. На подручју Просторног плана избија више минералних и термално минералних извора, а најпознатији су: Белопаланачка бањица као најзначајнији извор на целом подручју Просторног плана, затим Крупачка, Долачка или Вашавица, Горња и Доња Црнчанска бањица, извор Банско (познат и као Пењско или Пејинско), Топлик као једини минерални извор и Лековница као псеудолековити извор.

4) *Биљни и животињски свет, биодиверзитет*

Подручје Беле Паланке насељавају разне врсте термофилне, каретотерне, мезофилне и хидрофилне вегетације. Гајене ливаде, оранице, вртови и шљиваци најзаступљенији су у средњем делу Белопаланачке котлине. Уз ток Нишаве и Црвене реке простиру се остаци шума тополе, врбе, црне јове, јасике и других меких лишћара, а на забареним подручјима у близини водотока настаниле су се барске биљке. Подножје Суве планине (32% територије општине Бела Паланка је СРП Сува Планина) заузимају храстове шуме, разне врсте сладуна и цера и мање заступљене врсте дрена, пуцалице, руја, пасјаче, црвене и беле детелине, жутњака. На кречњачким теренима Суве планине и Сврљишких планина окренутим према Белопаланачкој котлини преовлађује грабчина. На северним падинама Суве планине, на висини од 500 - 1700m налазе се доброочуване букове шуме. На остеоњацима Голаша очувала се шума црног бора, која представља праву реткост као и јела која расте на северним падинама Суве планине на висини од 1100 - 1600m н.в. На подручју Суве планине, изнад шумског појаса налазе се деградирани пашњаци. Белопаланачка котлина представља и налазиште чемерике, бунике, дивизме, гороцвета камилице, вретића, жалфије. На Сувој планини је утврђено 128 ендемита (или 10 - 15% од укупне флоре), од којих већина припада стеноендемитима, а два локалним (*Aquilegia rancicic* и *Rosa serbica*). Накнадним истраживањима (од 1996. до 1999. године) је утврђено да је на Сувој планини заступљено 1261 биљних врста, чиме се процентуално учешће ендемита нешто изменило. Међутим, изгледа да овај број није коначан, јер се у току сваке истраживачке године на Сувој планини открију неке нове биљне врсте за које се раније није знало да ту егзистирају.

Некада је територија ове Општине обилавала већим бројем животињских врста, данас је њихов број због угрожавања станишта смањен. У равничарским пределима најчешће се налази на пољску јаребицу, док се у вишим пределима могу срести јаребице камењарке. Ловиште „Сува планина“ представља станиште срнама, кунама, белицама, фазанима, јаребицама. У токовима Нишаве настањене су кркуша, клен, скобаљ, мрена и сом, док се у већим врелима могу наћи примерци зеленике и пијора.

5) *Клима и климатске карактеристике*

Климатске прилике на простору општине Бела Паланка условљене су, поред метеоролошких чинилаца, још и пространством и правцем пружања долинских и планинских облика рељефа, повезаношћу Белопаланачке котлине са Нишком, Пиротском Сврљишком и Лужничком котлином, а затим и висинама Суве планине и Сврљишких планина које окружују овај простор. На основу податка Хидрометеоролошког завода Србије за период од 1982-2007. године, средња годишња температура ваздуха износи 11,1°C, док забележена апсолутна максимална температура ваздуха износи 42,5°C, а апсолутна минимална -26,0°C. Релативна влажност у свим месецима већа од 65%. Средња годишња облачност у третираном периоду овде је износила 5,6 или 56% покривености неба. Магле су у овој области најчешће везане за зимску половину године, али није искључено да се појаве и у летњим месецима. Атмосферски талози или падавине на територији општине Бела Паланка и њихов распоред у току године, зависе, у првом реду, од распореда барометарских депресија над Балканом и њихових продора у нашу земљу, а затим пластике околног рељефа. Средња годишња количина падавина на територији општине Бела Паланка износи 598,9mm. Прелази између појединих годишњих доба нису нагли тако да су овде сва годишња доба јасно изражена. Јесен је топлија од пролећа, и то је од великог значаја за развој биљног света овога краја. Из напред неведеног може се закључити да се подручје општине Бела Паланка одликује карактеристикама умерено - континенталне климе.

6) *Земљиште*

Захваљујући сложености рељефа, геолошке грађе, климе, вегетације, хидрографских особина и утицаја других педогенетских фактора, дошло је до појаве да се на малом простору Просторног плана општине Бела Паланка формирају разноврсни генетски типови земљишта. У зони Белопаланачког поља налазе се аazonалне земљишне творевине које се увршћују у алувијална, делувилална и алувијално-делувилална земљишта. Поред Нишаве с леве и

десне стране издваја се алувијално, а у подножју планинских падина делувијална земљишта, док је између њих прелазна алувијално-делувијална земљишта која су настала на местима где су се сустицали алувијални и делувијални процеси. У подножју Суве планине, на терасама, утврђено је распрострањење смонице која се на многим местима огађава. На вишем терену заступљен је подзол, који се образује на пешчарима. У облуку Црвене реке јављају се црвено земљиште са пешчарима и скелетоидно земљиште, а изнад њих, према Трему до 1800m, јавља се комплекс рудих земљишта и планинских црница у деградирању, или се директно од комплекса скелетоидних и скелетних подзолостих земљишта и подзола улази у ареал планинских црница или буавица. На северној страни Белопаланачке котлине према Сврљишким планинама, на терасама, распрострањена је смоница. Изнад зоне смоница на нагибном терену настаје подзол. У неким потесима подзол садржи знатне песковите примесе због чега га становништво назива „пескушом“. На распаднутим андезитима овог дела Општине, образовало се рудо, као и црвенкасто земљиште познато под именом „црвенчина“.

7) *Воде, ваздух и бука*

Загађивање површинских *вода* на планском подручју потиче од отпадних насељских вода, несанитарних септичких јама у већини сеоских насеља (неизграђеност канализационе инфраструктуре), саобраћаја, сметлишта чврстог отпада у близини речних токова и саобраћајница. Подземне воде се загађују пестицидима и хербицидима са пољопривредног земљишта, процедним филтратом са депонија и из несанитарних септичких јама.

Загађивање *ваздуха* на планском подручју потиче од саобраћаја, индивидуалних ложишта на чврста горива, дивљих депонија и каменолома. У великој мери на квалитет ваздуха утичу близина државних путева I и II реда, општинских путева и железничке пруге (Е-70) Ниш-Димитровград, где долази до појаве веће концентрације загађујућих материја - сумпор диоксида, угљен монооксида, азотових оксида и олова. Каменоломи који се налазе на планском подручју угрожавају квалитет ваздуха због прашине која прекрива земљиште у близини каменолома и угрожава здравље људи. Индивидуална ложишта на чврста горива значајан су загађивач ваздуха у зимском периоду. Са дивљих депонија се шире непријатни мириси који нарушавају квалитет ваздуха у околини, а веома је често и самоспаљивање отпада и појава пожара на сметлиштима. Не постоје мерења концентрације загађујућих материја у ваздуху на територији Општине.

Загађење *буком* на планском подручју најизраженије је у близини општинских путева, државних путева I и II реда и железничке трасе. На планском подручју систематски мониторинг *буке* се не врши.

8) *Геосеизмичност*

У сеизмолошком погледу, постоји опасност од земљотреса обзиром да се интензитет сеизмичког хазарда за највећи део територије Општине, за повратни период од 475 година налази у VII-VIII категорији (ЕМС скала).

9) *Рецентни геоморфолошки процеси*

Јача или слабија ерозија се најчешће јавља као последица природних чинилаца и услед активности локалног становништва везаних за начин коришћења земљишта и обраду пољопривредних површина. Појава ерозије је посебно изражена у брдско - планинским пределима. Напредовање процеса ерозије земљишта јавља се на сливном подручју Нишаве и Сврљишког Тимока, као и деградација пољопривредних површина.

10) *Остале природне непогоде и пожари*

Све је израженија продукција и пронос наноса дуж већих бујичних токова и њихових притока. Бујични токови представљају опасност од појаве поплава. Неконтролисана антропогена активност у шуми често доводи до пожара. Шуме и шумско земљиште су различитог степена угрожености од пожара, а најугроженије су четинарске шуме због повећаног садржаја смоле. Степен угрожености шума од пожара креће се од 1. до 6. степена, у зависности од заступљености састојина.

1.2.2. *Елементи животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају*

Подручје Просторног плана је подручје са релативном очуваношћу појединачних чинилаца животне средине, са повременим прекорачењима дозвољених вредности загађујућих материја. Квалитет ваздуха на подручју Просторног плана нарушавају саобраћај који се обавља државним путевима I и II реда, општинским путевима у дужини од 85km и железничком пругом (Е-70) Ниш-Димитровград, индустријска постројења, каменоломи, индивидуална ложишта на чврста горива (није изведена гасоводна мрежа на целој територији Плана) и дивље депоније чврстог отпада. Саобраћај је најзначајнији узрочник појаве веће концентрације загађујућих материја-сумпор диоксида, угљен монооксида, азотових оксида и олова. Ваздух је, поред издувних гасова из саобраћаја угрожен и таложним материјама (аероседиментима) органског и неорганског порекла. Каменоломи који се налазе на планском подручју угрожавају квалитет ваздуха због повећане концентрације прашине која значајно отежава прегледност

саобраћаја, као и услове за рад непосредно у зонама самих каменолома. Удисање ситних честица које настају у процесу дробљења камена може бити узрок настанка многих респираторних обољења. Такође, на загађивање утичу и многобројне машине, траке и дробилице за камен. Индивидуална ложишта на чврста горива значајан су загађивач ваздуха у зимском периоду. Са дивљих депонија се шире непријатни мириси који нарушавају квалитет ваздуха у околини, а веома је често и самоспаљивање отпада и појава пожара на сметлиштима. Пошто не постоји станица за мерење квалитета ваздуха на територији Општине, о конкретном прекорачењу граничних вредности не може са сигурношћу говорити.

На планском подручју не постоје мерна места за мерење комуналне буке у животној средини, па се закључци могу извести на основу општих знања о акустичном загађивању. На посматраном подручју утицај буке настале као последица интензивног саобраћаја је посебно изражен у насељима која се налазе у близини општинских путева, државних путева I и II реда и железничке трасе. На појединим тачкама постоји значајно акустичко оптерећење, нажалост, дуж поменутих линијских извора буке не врши се мерење прекорачења граничних вредности.

Нема индиција о појачаном, вештачком или природном јонизујућем зрачењу. Извор нејонизујућег зрачења су далеководи, а заштита од њиховог електричног поља и магнетне индукције обезбеђује се у току пројектовања и погона далековода сходно домаћем законодавству и смерницама Светске здравствене организације (WHO). Имајући у виду постојеће и планиране далеководе, овај утицај на животну средину сматра се контролисаним и безбедним. На основу увида у податке Агенције за заштиту животне средине и Извештаја о систематском испитивању нивоа нејонизујућих зрачења у животној средини, на територији планског обухвата нису вршења мерења нивоа зрачења. Јонизујуће зрачење и извори јонизујућег зрачења нису предмет ове процене.

Што се тиче квалитета површинских вода, на квалитет на подручју Просторног плана утичу испуштање отпадних комуналних вода у речне токове (Нишаву, Коритничку и Црвену реку) без предтретмана, чврст отпад који се одлаже поред и у сама речна корита и спирање са саобраћајница. Подземне воде су угрожене процедурним водама из дивљих депонија, са пољопривредног земљишта, из несанитарних септичких јама и др. Прецизни подаци о квалитету подземних вода су ограничени због одсуства узорковања од стране надлежних органа. На основу података Републичког Хидрометеоролошког завода Србије о квалитету воде реке Нишаве на подручју Беле Паланке, карактеристични параметри квалитета углавном прелазе нормиране вредности (у односу на прописану IIa и IIb класу), и најчешће се налазе у III класи. Атмосферске воде имају удела у загађењу вода, посебно код спирања загађујућих материја са саобраћајница и са пољопривредног земљишта и депонија. Агрохемијска средства која се користе на обрадивом земљишту, продирањем атмосферских вода кроз тло, доспевају у подземне воде и у површинске токове.

По питању санитације, стање канализационих система за прикупљање и одвођење отпадних вода на планском подручју је незадовољавајуће. Одликује се слабом изграђеношћу водопривредне инфраструктуре и недовољном опремљеношћу домаћинства водоводним и канализационим инсталацијама и санитарним уређајима. Одвођење употребљених вода, на ширем подручју Плана, одвија се претежно површински, слободним отицањем по терену и директним изливањем у водоток, процедурне или упојне јаме за које се користе примитивно изграђени објекти (пољски нужници). У највећем броју случајева ови објекти не испуњавају основне техничко-хигијенске услове и санитарне мере заштите, па отпадне воде у знатној мери утичу на погоршање квалитета земљишта, површинских и подземних вода. На територији Општине налази се постројење за пречишћавање отпадних вода, које обухвата само отпадне воде из насеља Бела Паланка, тј. 60% становништва. Отпадне воде се преко једног испуста испуштају директно у Нишаву. Евакуација атмосферских вода организована је само са ужег градског подручја.

Квалитет земљишта се не прати у континуитету. Земљиште се деградира ерозијом, заузимањем депонијама, претераном и неконтролисаним употребом вештачких ђубрива и пестицида у пољопривреди (присуство нитрата), непланском сечом шума, отпадним водама из несанитарних септичких јама и процедурним водама са дивљих депонија, тешким металима због близине путева и железничке пруге, а такође постоји и деградација пејзажа због заузетости површина каменоломима. Велика је вероватноћа загађења земљишта оловом, кадмијумом и

другим тешким металима, поред државних путева I и II реда, општинских путева и пруге. Таложне материје из моторних возила таложе се у земљишту на удаљености од пута која зависи од метеоролошких услова и контаминирају га.

На посматраном подручју постоји појава *ерозије* која је посебно изражена у брдско-планинским пределима. Јача или слабија ерозија се најчешће јавља као последица природних чиниоца и услед активности локалног становништва везаних за начин коришћења земљишта и обраду пољопривредних површина. Изражено је и напредовање процеса ерозије земљишта на сливном подручју Нишаве и деградација пољопривредних површина.

Према подацима Министарства заштите животне средине утврђено је да се у оквиру предметног обухвата не налазе *севесо постројења/комплекси*.

На подручју Просторног плана не постоји систематско праћење параметара животне средине. Мерења квалитета животне средине врше се повремено и према потреби.

Због свега наведеног, закључци о стању животне средине, у контексту израде Просторног плана и ове Стратешке процене изводе се посредно, на основу постојања објеката, радова и активности које су извор дејства на животну средину (саобраћајна инфраструктура, начин евакуације отпадних вода и чврстог комуналног отпада, начина обраде земљишта и степена примене агрохемијских средстава у пољопривреди и др). Нису индиковане нереверзибилне појаве угрожавања живота и здравља људи услед прекомерног загађења животне средине, нити неприхватљиви поремећаји у функционисању водених и копнених екосистема под директним утицајем погоршања квалитета вода, ваздуха и земљишта.

Следеће активности и објекти имају највећи утицај на квалитет животне средине на подручју Просторног плана: *саобраћај* на државним путевима I и II реда, општинским путевима у дужини од 85км и магистралном железничком пругом (Е-70) Ниш-Димитровград, *дивље депоније* (директно загађивање земљишта и подземних и површинских вода комуналним отпадом и патогеним микроорганизма са дивљих депонија, загађивање вода, ваздуха и земљишта секундарним продуктима депонија (депонијски гасови и процедурне воде) и опасност од пожара због самоспаљивања отпада, појава непријатних мириса услед спаљивања отпада на депонијама, нарушавање слике предела и др); *неразвијеност водопривредне инфраструктуре* (употреба несанитарних септичких јама у насељима и недовољно развијени канализациони систем), подручја *експлоатације минералних сировина*.

Примена и ефикасна контрола спровођења успостављених ограничења за развој активности, објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање животне средине обезбедиће одржавање постојећег квалитета животне средине на највећем делу подручја Просторног плана и смањити ризик од евентуалног загађивања и деградације простора.

На подручју које се разматра кроз ову Стратешку процену постоји врло мали број података о стању животне средине и о оцени стања загађености (није дефинисано „нулто стање животне средине“ и не постоји интегрални катастар загађивача). Стање животне средине је зато, за поједине делове подручја дато као процена, на основу идентификације потенцијалних извора загађивања и могућих значајних негативних утицаја на животну средину.

Као елементи/вредности животне средине у којима су индиковани (могући) значајнији утицаји и промене на планском подручју идентификовани су:

- **биодиверзитет, аутохтони биосистеми, еколошке и предеоне целине и релативно очуван пејсаж**, који су на највећем делу подручја изузетно или веома добро очувани и квалитетни – са могућим индиректним утицајем због неадекватног вршења делатности и активности (пољопривреде, шумарства, лова, риболова и др), као и нарушавања био и геодиверзитета и предела у подручјима ерозионих процеса. Ерозији су највише изложени терени изграђени од невезаних или слабо везаних неогених седимената, на теренима без шуме и травне вегетације и нагиба преко 15 степени,
- **земљиште** специфичног квалитета за одређене облике пољопривреде и сточарства, чији је квалитет у односу на присуство присуство загађујућих и штетних материја (кадмијум, бакар, жива, никл, цинк) задовољавајући,
- **воде**, тј. веома драгоцени ресурси површинских и подземних вода на подручју доброг еколошког потенцијала,

- **ваздух**, за који се на основу процене може закључити да је у целом планском подручју задовољавајућег квалитета (осим у зимским месецима и због одвијања друмског и железничког саобраћаја када представља мали или никакав ризик),
- **заштићена природна добра**, значајан део територије Општине представљају заштићена природна добра са релативно повољним стањем у погледу заштите предела, резервата и споменика природе и очекиваним притисцима услед туристичке посете и градитељског притиска и
- **културно-историјско наслеђе**, са могућим утицајима услед изградње објеката у околини непокретних културних добара и очекиване туристичке посете и градитељског притиска у селима.

II Општи и посебни циљеви Стратешке процене и избор индикатора

Општи и посебни циљеви Стратешке процене утицаја дефинишу се у складу са циљевима и захтевима у погледу заштите животне средине у другим локалним плановима и програмима, циљевима заштите животне средине утврђеним на нивоу региона, Републике и на међународном нивоу, прикупљеним подацима о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у овом Плану. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради Стратешке процене.

2.1 Полазишта и основе општих и посебних циљева

Подручје Просторног плана има укупну површину од 517km², а обухвата административно подручје општине Бела Паланка са 46 насеља и 49 катастарских општина. Кључно полазиште за идентификацију општих циљева СПУ, као и основ/инпут дефинисања посебних циљева представљају одлике планског подручја које се односе на природне карактеристике и културне вредности на планском подручју.

2.2 Избор посебних циљева и индикатора

Посебни циљеви Стратешке процене представљају квантификацију и квалификацију општих циљева датих у облику смерница и акција (мера, радова, активности) којима ће се извршити њихова реализација.

Република Србија је 2008. године усвојила Националну стратегију одрживог развоја („Службени гласник Републике Србије“, бр. 57/08) којом су дефинисани принципи и приоритети одрживог развоја и 76 индикатора да прате напредак Србије ка одрживом развоју. Ови индикатори су изабрани из сета индикатора УН, али се сви индикатори не прате у Србији. Индикатори су дефинисани и у Закону о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 88/10). Такође, Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Службени гласник Републике Србије“, бр. 37/2011) прописује листу индикатора који се односе на животну средину који су овде коришћени. Индикатори Стратешке процене утицаја (Табела 1) су изабрани у складу са напред наведеним циљевима СПУ, на основу меродавних и суштинских одлика и садржаја области животне средине, заштите природних и непокретних културних добара на коју се процена односи и на основу индикатора Просторног плана Републике Србије и Стратегије одрживог развоја Републике Србије, а који су у складу са „Основним сетом УН индикатора одрживог развоја“. Овај сет индикатора заснован је на концепту «узрок-последича-одговор».

Индикатори за евалуацију утврђених циљева Стратешке процене су изабрани. Они проистичу из општих циљева плана и представљају директан ослонац за идентификацију и мониторинг посебних циљева Стратешке процене. Циљеви и индикатори, рађени за потребе ове Стратешке процене дати су у Табели 1.

Табела 1. Циљеви и индикатори Стратешке процене

Област СПУ	Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ	Индикатори
ВОДЕ	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода	<ul style="list-style-type: none"> - Смањити загађење површинских и подземних вода до нивоа на коме не постоји штетан утицај на квалитет - Каналисати отпадне воде око акумулације - Ублажити негативан утицај отпада на хидролошки режим и квалитет вода 	<ul style="list-style-type: none"> - Промена квалитета површинских и подземних вода као последица реализације планираних активности
ВАЗДУХ	Смањити ниво штетних материја у ваздуху	<ul style="list-style-type: none"> - Смањити емисију штетних материја у ваздух до прописаних вредности 	<ul style="list-style-type: none"> - Емисије честица чађи, сумпордиоксида и азотдиоксида - % употребе електричне енергије, гаса и обновљивих извора енергије
ШУМЕ И ЗЕМЉИШТЕ	Заштита и одрживо коришћење шума и земљишта	<ul style="list-style-type: none"> - Повећати степен шумовитости - Смањити контаминацију земљишта 	<ul style="list-style-type: none"> - % повећања површина под шумом - % контаминираних површина и пренамењених површина
СТАНОВНИШТВО, ЉУДСКО ЗДРАВЉЕ И СОЦИО-ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја	<ul style="list-style-type: none"> - Очувати насељеност руралних подручја - Унапредити здравље становништва - Повећати запосленост 	<ul style="list-style-type: none"> - % становништва са приступом здравствено исправној води за пиће - % становништва са адекватним системима прикупљања и пречишћавања отпадних вода - % становништва обухваћеног системом прикупљања отпада - % становништва са приступом објектима основне здравствене заштите - % становништва под утицајем буке - минимално потребан % становника за одрживи развој насеља - % запослених и % незапослених
ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ	Очување биодиверзитета и геодиверзитета	<ul style="list-style-type: none"> - Очувати биодиверзитет и геодиверзитет - избећи неповратне губитке 	<ul style="list-style-type: none"> - Број, близина и врста активности које могу утицати на биодиверзитет - % изгубљених врста у односу на регион
ПРИРОДНА И КУЛТУРНА ДОБРА	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности Очувати заштићена културна добра	<ul style="list-style-type: none"> - Заштитити природна добра - Заштитити културна добра 	<ul style="list-style-type: none"> - Број и значај природних добара који су под утицајем планираних активности - Број и значај културних добара који су под утицајем планираних активности

Табела 2. Ознаке посебних циљева Стратешке процене

Ред. бр.	Циљ СПУ
1.	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода
2.	Смањење нивоа штетних материја у ваздуху
3.	Заштита и одрживо коришћење шума и земљишта
4.	Смањење контаминације земљишта
5.	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
6.	Очување биодиверзитета и геодиверзитета
7.	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности
8.	Очување заштићених културних добара

III Процена могућих утицаја на животну средину

Процена могућих утицаја Просторног плана на животну средину, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, члан 15, садржи следеће елементе:

1. приказ процењених утицаја варијантних решења Просторног плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
2. поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
3. приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
4. начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине, укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, становништву, квалитету живота и здрављу људи у насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима, или другим створеним вредностима;
5. начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја, кумулативна и синергијска природа утицаја).

3.1. Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Просторном плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка Стратешке процене

Критеријуми за одређивање могућих карактеристика значајних утицаја на животну средину планова и доношење Одлуке о изради стратешке процене садржани су у **Прилогу I Закона о Стратешкој процени**. Ови критеријуми заснивају се на: карактеристикама Плана и карактеристикама утицаја.

За доношење Одлуке о изради и обухвату Стратешке процене, уз примену осталих критеријума, посебно је важна идентификација проблема заштите животне средине планског подручја и могућност утицаја решења Просторног плана на: природне ресурсе, ваздух, воду, земљиште, буку, повећање ризика од удеса, становништво, насеља, јавне службе и здравље, шумарство, ловство и риболов, пољопривреду и културно-историјско наслеђе, туристички развој, инфраструктурне и комуналне објекте, развој инфраструктурних коридора и коридора осталих

техничких система, управљање чврстим комуналним и осталим типовима отпада и јачање институционалних способности за заштиту животне средине.

На основу процене стања животне средине на подручју Просторног плана, посебно су разматрана следећа питања:

- заштита природе и природних вредности, заштита и презентација културних вредности и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју Плана;
- развој пољопривреде;
- развој туризма;
- развој инфра и супра-структуре;
- заштита и одрживо коришћење водног, пољопривредног и шумског земљишта;
- просторно-функционална интегрисаност и усклађен интегрисан развој и заштита природних вредности и културних добара са припадајућим, суседним и осталим јединицама локалне самоуправе у окружењу;
- унапређење комуналне опремљености и саобраћајне приступачности насељима.

Извештај о Стратешкој процени може се изјаснити о томе зашто поједина питања из области заштите животне средине нису била меродавна за разматрање. У конкретном случају као таква питања оцењени су:

- а) климатске промене и девастација озонског омотача - с обзиром да садашња и очекивана продукција CO₂ и других гасова са ефектом стаклене баште, или са утицајем на озонски омотач, на планском подручју није меродавна у негативном или позитивном смислу са становишта обавеза које наша земља има у односу на одговарајуће, релевантне међународне споразуме у вези климатских промена и заштите озонског омотача,
- б) јонизујуће и нејонизујуће зрачење - утицај постојећих и планом предвиђених објеката који су извор јонизујућег зрачења није идентификован као значајан на нивоу овог плана и Стратешке процене. Нејонизујуће зрачење није мерено на предметном подручју, али се претпоставља да не превазилази границе дозвољених вредности.

3.2 Приказ варијантних решења Просторног плана

У поступку израде Просторног плана нису разматрана варијантна решења различитих планских активности која су од значаја за заштиту животне средине и одрживи развој планског подручја.

3.3 Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама

У поступку израде Просторног плана и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката, од којих су за аспект заштите животне средине од посебног значаја:

1. Министарство рударства и енергетике
2. Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре-Сектор за водни саобраћај и безбедност пловидбе
3. Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре-Дирекција за водне путеве
4. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде-Републичка дирекција за воде
5. Министарство омладине и спорта
6. Министарство трговине, туризма и телекомуникација
7. Министарство културе и информисања
8. Министарство просвете, науке и технолошког развоја
9. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
10. Министарство државне управе и локалне самоуправе
11. Министарство заштите животне средине
12. Републички хидрометеоролошки завод
13. Републички геодетски завод-Сектор геодетских послова
14. Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
15. SBB Српске кабловске мреже
16. ЈП за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд
17. А.д. за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ Београд
18. Завод за заштиту природе Србије, Канцеларија у Нишу

19. *Предузеће за изградњу гасоводних система, транспорт и промет природног гаса - „Yugorosgaz“ a.d*
20. *ЈП "Електропривреда Србије"*
21. *ЈП Емисиона техника и везе Београд*
22. *Центар за разминурање, Република Србија*
23. *Електромрежа Србије а.д. Београд*
24. *ЈП „Пошта Србије“ Београд*
25. *ЈП Скијалишта Србије*
26. *ЈП „Транснафта“ Панчево*
27. *RATEL Београд-Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге*
28. *НИС а.д. Нови Сад*
29. *ЈП „Путеви Србије“ Београд*
30. *ЈП „Србијасгас“ Нови Сад*
31. *Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе“ Београд, Водопривредни центар „Морава“ Ниш*

Сви ови контакти сматрају се релевантним за Стратешку процену.

3.4 Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких опредељења

Циљ израде стратешке процене утицаја на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја/трендова на квалитет животне средине на подручју Просторног плана и предвиђање смерница за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквири не стварајући конфликте у простору и водећи рачуна о капацитету животне средине на посматраном простору. Процена утицаја Просторног плана, односно планских решења, извршена је у наставку Стратешке процене.

Извршена је евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину на територији Просторног плана. Значај утицаја процењује се у односу на величину утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај.

У табели 3. утицаји планских решења према величини промена оцењени су бројевима од -2 до +2, где се знак минус односи на негативне, а знак плус за позитивне промене.

Табела 3. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Већи	- 2	У већој мери нарушава животну средину
Мањи	-1	У мањој мери нарушава животну средину
Нема утицаја	0	Нема директног утицаја или нејасан утицај
Позитиван	+1	Мање позитивне промене у животној средини
Повољан	+2	Повољне промене квалитета животне средине

У табели 4. приказани су критеријуми за вредновање просторних размера утицаја.

Табела 4. Критеријуми за вредновање просторних размера утицаја

Значај утицаја	Ознака	Опис
Регионални	Р	Могућ утицај на регионалном нивоу
Општински	О	Могућ утицај на општинском нивоу
Локални	Л	Могућ утицај локалног карактера

У табели 5. приказани су критеријуми за процену вероватноће утицаја.

Табела 5. Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
100%	С	Утицај сигуран
више од 50%	В	Утицај вероватан
мање од 50%	М	Утицај могућ

Додатни критеријуми могу се извести према времену трајања утицаја - привремени-повремени (П) и дуготрајни (Д) ефекти. На основу свих наведених критеријума врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева СПУ.

Табела 6. Планска решења обухваћена проценом утицаја

Сектор	Планска решења
Заштита природних ресурса	Заштита и одрживо коришћење пољопривредног, шумског и водног земљишта
Инфраструктурни системи	Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре (модернизација државних путева и електрификација железничке пруге)
	Развој комуналне инфраструктуре на територији Општине
Заштита животне средине	Спровођење мера превентивне заштите и унапређење квалитета животне средине Општине
Становништво и мрежа насеља	Мере за ублажавање негативних демографских трендова
	Израда уређајних основа за села
Привредне делатности	Подржавање одрживог привредног развоја

У табели 6. извршен је избор планских решења која су укључена у процес мултикритеријумске евалуације (табела 7, 8, 9, 10) и на основу кога се идентификују стратешки значајни утицаји планских решења у односу на циљеве Стратешке процене (Табела 11).

Ред. бр.	Циљ СПУ
1.	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода
2.	Смањити ниво штетних материја у ваздуху
3.	Заштита и одрживо коришћење шума и земљишта
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
6.	Очување биодиверзитета и геодиверзитета
7.	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности
8.	Очувати заштићена културна добра

Табела 7. Процена величине утицаја Просторног плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и одрживо коришћење пољопривредног, шумског и водног земљишта	0	+1	+2	+2	+1	+2	+2	0
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре (модернизација државних путева и електрификација железничке пруге)	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0
Развој комуналне инфраструктуре на територији Општине	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење квалитета животне средине Општине	+2	+1	+2	+2	+1	+1	+1	0
Мере за ублажавање негативних демографских трендова	0	0	0	0	+2	0	0	0
Израда уређајних основа за села	0	0	0	0	+2	0	0	0
Подржавање одрживог привредног развоја	0	-1	+2	+2	+2	0	+2	+2

* - критеријуми према табели 3.

Табела 8. Процена *просторних* размера утицаја Просторног плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и одрживо коришћење пољопривредног, шумског и водног земљишта		Л	Л	Л	Л	Л	Л	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре (модернизација државних путева и електрификација железничке пруге)		Л	Л	Л	Л	Л	Л	
Развој комуналне инфраструктуре на територији Општине	О	Л	Л	Л	Л	Л	Л	
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење животне средине Општине	О	Л	Л	Л	Л	Р	Р	
Мере за ублажавање негативних демографских трендова					О			
Израда уређајних основа за села					Л			
Подржавање одрживог привредног развоја		Л	О	О	О		Р	О

* - критеријуми према табели 4.

ред.бр.	Циљ СПУ
1.	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода
2.	Смањити ниво штетних материја у ваздуху
3.	Заштита и одрживо коришћење шума и земљишта
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
6.	Очување биодиверзитета и геодиверзитета
7.	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности
8.	Очувати заштићена културна добра

Табела 9. Процена *вероватноће* утицаја Просторног плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и одрживо коришћење пољопривредног, шумског и водног земљишта		М	С	М	М	В	В	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре (модернизација државних путева и електрификација железничке пруге)		М	М	М	М	М	М	
Развој комуналне инфраструктуре на територији Општине	М	М	М	М	М	М	М	
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење животне средине Општине	М	М	М	М	М	М	М	
Мере за ублажавање негативних демографских трендова					С			
Израда уређајних основа за села					С			
Подржавање одрживог привредног развоја		В	М	М	М		М	М

* - критеријуми према табели 5.

Табела 10. *Процена времена трајања утицаја Просторног плана на животну средину*

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и одрживо коришћење пољопривредног, шумског и водног земљишта		Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре (модернизација државних путева и електрификација железничке пруге)		П	П	П	П	П	П	
Развој комуналне инфраструктуре на територији Општине	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење животне средине Општине	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Мере за ублажавање негативних демографских трендова					Д			
Израда уређајних основа за села					Д			
Подржавање одрживог привредног развоја		Д	Д	Д	Д		Д	Д

Табела 11. Збирни утицаји Просторног плана на животну средину са образложењем утицаја

Планска решења	Ранг утицаја у односу на циљеве СПУ								Образложење утицаја
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Заштита и одрживо коришћење пољопривредног, шумског и водног земљишта	/	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+2/Л М/Д	+1/Л М/Д	+2/Л В/Д	2/Л В/Д	/	Наведено планско решење има вероватан дуготрајан позитиван утицај на квалитет ваздуха планског подручја, здравље становништва, биодиверзитет и на очување природних вредности, шума и шумског земљишта на планском подручју
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре (модернизација државних путева и електрификација железничке пруге)	/	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	/	Могући су мањи привремено-повремени утицаји локалног карактера, пре свега на квалитет ваздуха, земљишта, очување био и гео-диверзитета и заштиту, очување и унапређење предела и природних вредности
Развој комуналне инфраструктуре на територији Општине	+1/О М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	/	Очекују се позитивни утицаји на заштиту вода, земљишта, природних вредности и биодиверзитета планског подручја. Утицаји су локалног карактера, али од посебног значаја за заштиту животне средине планског подручја
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење животне средине Општине	+2/О М/Д	+1/Л М/Д	+2/Л М/Д	+2/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Р М/Д	+1/Р М/Д	/	Превентивна заштита планског подручја конципирана у овом планском решењу допринеће позитивним утицајима на готово све циљеве Стратешке процене

Мере за ублажавање негативних демографских трендова	/	/	/	/	+2/O C/Д	/	/	/	Успоравање негативних демографских тенденција, посебно у руралним срединама имаће директан позитиван утицај на обнову становништва, заштиту здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
Израда уређајних основа за села	/	/	/	/	+2/O C/Д	/	/	/	Очекују се већи дуготрајни позитивни утицаји на успоравање негативних демографских тенденција, заштиту здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
Подржавање одрживог привредног развоја	/	-1/L B/Д	+2/O M/Д	+2/O M/Д	+2/O M/Д	/	+2/P M/Д	+2/O M/Д	Вероватни су негативни утицаји на квалитет ваздуха на локалном нивоу и могући позитивни дуготрајни утицаји на заштиту шума, земљишта, очување природних вредности и културних добара

3.5 Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени (Члан 15) стратешка процена треба да обухвати и процену кумулативних и синергетских ефеката. Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних активности у подручју Просторног плана.

Кумулативни ефекти настају када појединачна секторска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији –синергији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

Предметном Стратешком проценом нису идентификовани значајни кумулативни ни синергетски утицаји који могу настати у интеракцији планираних и постојећих активности на подручју Просторног плана.

3.6 Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину

Планска решења Просторног плана формирана су у складу са заштитом и унапређењем квалитета животне средине, природних и хидролошких вредности на предметном подручју у складу са одрживим развојем туризма, пољопривредне производње, као и у складу са решењима датим локалним развојним документима, регионалним развојним и просторним плановима, стратешким, развојним и акционим плановима и др.

Просторни план такође даје и сет планских превентивних мера и правила за уређење и коришћење простора и грађење на овом подручју. Наведене мере исказане су детаљније кроз планске циљеве и препоруке за приступ изради и процени утицаја планова, програма и пројеката на нижем хијерархијском нивоу.

Основна мера коју треба спроводити на целом подручју Просторног плана је очување садашњег стања квалитета животне средине, адекватна заштита природних и непокретних културних добара уз појединачне интервенције на локацијама са нарушеним квалитетом појединих параметара животне средине.

Заштита ваздуха

На подручју Просторног плана ће се примењивати мере заштите животне средине утврђене овим Просторним планом.

Очување квалитета ваздуха и остваривање вишег квалитета ваздуха на територији Просторног плана засниваће се на примени следећих правила и мера заштите за:

(1) смањење емисија загађујућих материја из постојећих извора загађивања (индивидуалних ложишта, из саобраћаја, каменоломи, депоније) гасификацијом и топлификацијом подручја, коришћење еколошки прихватљивијих горива за загревање објеката – конверзија индивидуалних ложишта и веће коришћење течног нафтног гаса (ТНГ), као и коришћење електричне енергије у спрези са енергетски ефикасним термотехничким системима – топлотним пумпама, повећање локалног (индивидуалног) коришћења алтернативних извора енергије (соларне) за производњу електричне и топлотне енергије за сопствене потребе, али и контролом граничних вредности емисија загађујућих материја од стране јединице локалне самоуправе на основу утврђених европских и националних стандарда;

(2) ограничавање емисија из нових потенцијалних извора загађивања, повећање антропопресије простора услед повећаног броја корисника простора због даљег развијања туристичке понуде у простору;

(3) систематским праћењем квалитета ваздуха, у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијенталног ваздуха (96/62/EC), у оквиру државне мреже мерних станица за мерење регионалног и прекограничног атмосферског преноса загађујућих материја у ваздуху и аероседиментима у оквиру међународних обавеза, а у складу са Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС 36/09 и 10/13“) и Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/2010 и 63/2013).

Заштита вода

Ради заштите површинских вода од загађивања, препоручују се пажљиво и ограничено коришћење хемијских средстава у пољопривреди, санитарно безбедно складиштење стајског ђубрива и оцедних вода из објеката узгоја и силажа и пажљиво руковање бензином, дизел горивом и другим нафтним дериватима и забрана прања возила и машина у водотоцима.

Просторним планом се препоручује доследна примена мера заштите животне средине прописаних законом, посебно мера које се односе на испуштање (емисију) загађујућих, опасних и штетних материја у воду и антиерозиону заштиту.

Заштита вода на територији Просторног плана од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно да делују на квалитет вода засниваће се на примени следећих правила и мера заштите:

(1) контролом постојећих извора загађења; препознавањем и уклањањем извора загађивања река: успостављањем система интегралног управљања отпадом на територији Просторног плана; спречавањем одрона и спирања смећа у водотокове са дивљих сметлишта и рационалном и стручном употребом пестицида и вештачких ђубрива на подручју Просторног плана;

(2) систематским праћењем квалитета површинских вода: редовним праћењем вредности показатеља квалитета вода и редовним праћењем састава отпадних вода пре испуштања у реципијент;

(3) изградњом канализационог система у непокривеним сеоским насељима и прикључивањем свих планираних и постојећих објеката на колектор обезбеђује се заштита вода;

(4) изградњом постројења за прераду отпадних вода у селима;

(5) израдом катастра септичких јама уз решавање проблема њиховог пражњења;

(6) регистравањем свих извора загађења вода (као једног од основних инструмената интегралног управљања водним ресурсима);

(7) заштитом постојећих изворишта водоснабдевања;

(8) изградњом објеката и мреже за водоснабдевање свих корисника на подручју Просторног плана;

(9) доследном применом Европске директиве о водама (2000/60/EC), Закона о водама РС („Службени гласник РС“ бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-др.закон) и Водопривредне основе Републике Србије (ВОС) у домену: утврђивања и координације мера за површинске и подземне воде које припадају истом еколошком, хидролошком и хидрогеолошком сливу; спречавања или смањења утицаја незгода код којих долази до изненадног загађивања вода.

Заштита од ерозије обезбедиће се кроз строги надзор над сечом и другим шумарским радовима у шумама сопственика, извођење планираних радова на природном и вештачком обнављању шума у државној својини, подстицај и подршку земљопоседника за пошумљавање пашњака и другог за пољопривреду неподесног земљишта, затрављивање и пошумљавање земљишта оштећеног грађевинским радовима.

Ради заштите водотока и извора од загађивања, од којих је велики број у функцији водоснабдевања, очувања плодности земљишта и очувања животињског света препоручује се ограничена и пажљива примена органских и минералних ђубрива и хемијских средстава у пољопривреди, санитарно безбедно складиштење стајског ђубрива и оцедних вода из објеката узгоја и силажа и пажљиво руковање бензином, дизел горивом и другим нафтним дериватима и забрањује прање возила и машина у водоточима.

Заштита земљишта

Заштита и очување квалитета земљишта ће бити организована применом следећих правила и мера:

(1) систематским праћењем квалитета земљишта у непосредној околини инфраструктурних коридора; одређивање и вредновање квалитета земљишта и утицаја прати се на основу законских оквира који су дати у Закону о заштити животне средине („Сл. Гласник РС“, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др. закон, 72/09- др. закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др. закон). Република Србија је, добијањем донације, укључена у спровођење Стокхолмске конвенције о дуготрајним органским загађујућим супстанцама чији је циљ заштита здравља људи и животне средине од дуготрајних загађујућих супстанци;

(2) спровођењем техничке и биолошке рекултивације деградираног земљишта на локалним сметлиштима;

(3) очувањем економских и екосистемских функција земљишта спровођењем техничких и биолошких радова и мера заштите на евидентираним ерозионим теренима; примена оптималне комбинације техничких, биотехничких (израда рустикалних преграда и травних водопутева) и биолошких радова (пошумљавање, обнова деградираних шума, затрављивање, мелиорација шума и пашњака);

(4) спречавањем загађења токсичним материјама које се користе у пољопривреди: лекови, боје, пестициди, минерална ђубрива;

(5) строгим надзором над сечама и другим шумарским радовима у шумама сопственика, извођењем планираних радова на природном и вештачком обнављању шума у државној својини, подстицајем и подршком земљопоседника за пошумљавање пашњака и другог за пољопривреду неподесног земљишта, затрављивањем и пошумљавањем земљишта оштећеног грађевинским радовима.

Еколошко управљање комуналним и опасним отпадом

Еколошко управљање комуналним отпадом на подручју Просторног плана спроводиће се применом следећих мера:

(1) регионалним управљањем отпадом у складу са Националном стратегијом управљања отпадом („Службени гласник РС“, број 36/09). Изградњом Регионалне депоније Пирот (на којој свој отпад депонују и Бабушница, Димитровград и Бела Паланка) створени су услови за побољшање тренутног стања. Дефинисањем програма прикупљања комуналног отпада из руралних насеља која нису обухваћена организованим сакупљањем отпада од стране јавних комуналних предузећа

или приватних лица и формирањем трансфер станице у Димитровграду (чија изградња је предвиђена у циљу ефикаснијег управљања отпадом;

(2) дефинисањем зона за лоцирање рециклажних дворишта на подручју Просторног плана за примарну селекцију отпада и временски ограничено депоновање;

(3) организованим прикупљањем и одвожењем отпада, спровођењем забране одлагања свих врста отпада (комуналног, грађевинског, амбалажног, опасног и другог) осим на начин и на местима како је то одређено одговарајућим планом управљања отпадом, уклањањем и санитацијом несанитарних сметлишта;

(4) поштовањем локација намењених за депоновање опасног (чије управљање није заступљено) и медицинског отпада са територије Просторног плана (локално место за третман инфективног медицинског отпада је Здравствени центар Пирот где се медицински отпад транспортује на претходни третман, а потом се остаци, у облику безопасног инертног отпада трајно одлажу).

Заштита од буке

Према члану 8. Закона о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“ бр. 36/09 и 88/10), неопходно је утврђивање надлежности у области мониторинга буке у животној средини и заштите од буке на целој територији Просторног плана, посебно у коридорима државних путева. Систематски мониторинг нивоа буке врши се у складу са Правилником о дозвољеним нивоима буке и акустичном зонирању простора ("Сл. гласник РС" бр. 54/92), који одређује дозвољене нивое буке окружења насељених људима, методе за мерење буке, захтеве које треба да испуне професионалне организације које се баве мерењем буке као и садржај документа о изворима буке.

Надлежни за ове послове су Министарство за заштиту животне средине РС, које прописује мере и услове заштите од буке, као и јединице локалне самоуправе, које утврђују мере и услове заштите од буке, односно звучне заштите у плановима, програмима и пројектима, укључујући и оне на које даје сагласност у поступку стратешке процене утицаја, процене утицаја пројеката на животну средину, односно у поступку издавања интегрисане дозволе за рад постројења и активности.

Основна мера коју је у овом домену неопходно спровести односи се на утврђивање надлежности за спровођење мерења буке и заштите од буке у оквиру инфраструктурних коридора и изграђених средина.

IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину

Чланом 5. став 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10) прописана је обавеза израде стратешке процене утицаја на животну средину за просторне планове. На локалном нивоу, за планове мањих просторних обима одлуку о стратешкој процени доноси орган надлежан за припрему плана ако постоји могућност појаве значајних утицаја, што се утврђује према критеријумима датим у Прилогу 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Стратешком проценом Просторног плана општине Бела Паланка обухваћени су утицаји на животну средину и припремљене мере и решења заштите животне средине. Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину Измена и допуна просторног плана општине Бела Паланка утврђује се следећа обавеза израде стратешких процена утицаја за урбанистичке планове:

1. Планови генералне регулације - одлучује се о изради стратешке процене за сваки појединачни случај, према утврђеним критеријумима, односно за ове планове стратешка процена не мора да се

ради уколико се утврди да нема значајних утицаја или уколико су стратешком проценом урађеном за Просторни план општине Бела Паланка ти утицаји већ обрађени;

2. Планови детаљне регулације - не приступа се изради стратешке процене, имајући у виду околност да се ови планови раде за објекте за које је прописана израда процене утицаја на животну средину (Закон о процени утицаја на животну средину, "Службени гласник РС", број 135/04 и 36/09, Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину, "Службени гласник РС", број 114/08), а за поједине врсте објеката и постројења и издавање интегрисане еколошке дозволе (Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, "Службени гласник РС", број 135/04 и 25/15, Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола, "Службени гласник РС", број 84/05). Приступање изради стратешке процене за ове урбанистичке планове била би сувишна и представљала би дуплирање документације, јер се за објекте који су овим плановима обухваћени ради процена утицаја на животну средину односно прибавља интегрисана еколошка дозвола.

V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана

Успостављање ефикасног мониторинга предуслов је остваривања циљева Просторног плана у области заштите природе и животне средине, односно циљева Стратешке процене и представља један од основних приоритета имплементације Просторног плана. Према Закону о заштити животне средине, Влада доноси програм мониторинга на основу посебних закона за период од две године за територију Републике Србије, а јединица локалне самоуправе, односно општина, доноси програм праћења стања животне средине на својој територији, који мора бити усклађен са претходно наведеним програмом Владе. Међутим, наведени програми нису још увек реализовани на територији Просторног плана општине Бела Паланка.

Законом о Стратешкој процени утврђена је обавеза дефинисања програма праћења стања животне средине у току спровођења плана или програма за који се Стратешка процена ради. Законом је прописан и садржај програма мониторинга који, нарочито, садржи: 1) опис циљева плана и програма; 2) индикаторе за праћење стања животне средине; 3) права и обавезе надлежних органа; 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја; 5) друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма. При томе, дата је могућност да овај програм може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине. Такође, мониторинг би требало да обезбеди информације о квалитету постојећег извештаја које се могу користити за израду будућег извештаја о стању квалитета животне средине.

Кључни плански циљ је обезбеђење просторних услова за одрживи развој подручја Просторног плана општине Бела Паланка, са његовим туристичким, хидролошким и стратешким функцијама. Одрживи развој огледа се у обезбеђењу трајне и интегрисане заштите природних вредности, њиховом одрживом коришћењу за едукацију и научна истраживања, презентацију јавности и комплементарне активности, као и развој еколошког туризма и рекреације и обезбеђењу трајне и интегрисане заштите објеката од значаја, њихово саобраћајно и инфраструктурно уређење и опремање, развој и модернизација саобраћајне инфраструктуре. Општи и посебни циљеви Просторног плана, главна планска решења и њихов могући утицај на животну средину, детаљно су разрађени и предочени у претходним поглављима овог Извештаја. Циљеви Стратешке процене, који су повезани са циљевима Просторног плана идентификовани су у поглављу I овог Извештаја. На истом месту утврђени су и индикатори, који представљају репер и ослонац за евалуацију

утицаја и промена. Поједини индикатори нису могли бити квантитативно проверени, те је процена у обзир узимала квалитативно вредновање појединих параметара животне средине.

Кључне области мониторинга су природне вредности (биодиверзитет, геонаслеђе, предео, шуме), ваздух, вода, земљиште и бука.

Систем мониторинга узима у обзир два извора информација и то:

- податке о стању животне средине, који су прибављени у поступку израде и реализације различитих пројеката на подручју Просторног плана (водоснабдевања, канализације, саобраћаја, енергетске и саобраћајне инфраструктуре, туристичке супраструктуре, комуналне инфраструктуре, заштите, санације и унапређења биодиверзитета, предела, шума, и др.) и подацима добијеним од стране надлежних институција;¹
- подацима заснованим на прописима и утврђеним различитим програмима *редовног мониторинга* животне средине на републичком и/или локалном нивоу.

На подручју Просторног плана не врши се систематски (државни и локални) мониторинг животне средине, тако да се оцена већине елемената и показатеља стања животне средине изводи посредно, на основу података о објектима и активностима који могу бити извор загађења ваздуха и земљишта, односно који могу генерисати буку, отпад и зрачење.

5.1 Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Основни документ за мониторинг квалитета вода је Годишњи програм мониторинга квалитета вода који се на основу члана 108. и 109. Закона о водама утврђује уредбом Владе на почетку календарске године за текућу годину. Програм реализује републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове и он обухвата месечна, недељна или дневна мерења и осматрања водотока, акумулација, изворишта од посебног значаја и једнократна годишња испитивања квалитета седимената, као и годишња испитивања подземних вода. Кроз имплементацију Просторног плана утврдиће се обавеза проширења мреже осматрачких места, а институције одговорне за спровођење тих додатних обавеза мониторинга квалитета вода биће накнадно одређене од стране јединица локалне самоуправе. Препоручује се и утврђивање субјеката деловања у случају удеса са последицама на квалитет вода, као и начин поступања у таквим ситуацијама. Неопходно је проширење пунктова/профила из мреже осматрачких места на којима се врши узорковање и испитивање квалитета вода.

Републички хидрометеоролошки завод има извештајну станицу површинских вода Бела Паланка, река Нишава у оквиру Мреже станица површинских вода.

Сходно Закону о водама, за државни односно надзорни мониторинг вода, који обухвата запремину, водостаје и протицаје до степена значајног за еколошки потенцијал и параметре (биолошке, хемијске, физичко-хемијске и хидроморфолошке) еколошког потенцијала одговорна је Агенција за заштиту животне средине.

5.2 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Правни основ за праћење квалитета ваздуха представља Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, 135/04, 36/09, 36/09 –др. закон, 72/09 – др.закон, 43/11 – одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18 – др.закон и 95/18 – др. закон), Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС“, 36/09 и 10/13) и Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/2010 и 63/13).

Стандарди и методе мониторинга ваздуха прописани су Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података („Службени гласник РС“ бр. 54/92, 30/99, 19/06), који је донет на основу Закона о заштити

¹ посебан проблем је чињеница да на територији Просторног плана није дефинисано „нулто стање“ животне средине.

животне средине. Предмет систематског мерења су одређене неорганске материје (сумпордиоксид, чађ, суспендоване честице, азотдиоксид, приземни озон, угљемоноксид, хлороводоник, флуороводоник, амонијак и водониксулфид), таложне материје из ваздуха, тешки метали у суспендованим честицама (кадмијум, манган, олово, жива, бакар), органске материје (угљендисулфид, акролеин и др), канцерогене материје (арсен, бензен, никл, винилхлорид). Такође, правилником су прописане и материје које дефинишу стање имисије упозорења и епизодно загађење, места и динамику узорковања, као и граничне вредности наведених загађујућих материја.

Подручје Просторног плана не поседује станицу за мерење имисије основних и загађујућих материја. Најближа мерна станица за мерење квалитета ваздуха налази се у Пироту. Неопходно је успоставити мониторинг на минимално једном месту на подручју Просторног плана општине Бела Паланка.

5.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

Основе мониторинга земљишта намењеног пољопривредној производњи постављене су Законом о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“ бр. 62/06 и 65/08-др.закон, 41/2009, 112/2015, 80/2017, 95/2018 др.закон) и односе се на испитивање количина опасних и штетних материја у том земљишту и води за наводњавање, а према програму који доноси Министар надлежан за послове пољопривреде. То испитивање могу обављати стручно и технички оспособљена и од стране надлежног министарства овлашћена правна лица (предузећа, привредна друштва и др.). Министар, такође, прописује дозвољене количине опасних и штетних материја и метод њиховог испитивања. Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта и количине унетог минералног ђубрива и пестицида врши се по потреби, а најмање једном у пет година. Те послове може обављати регистровано, овлашћено и оспособљено правно лице, а трошкове сноси власник, односно корисник земљишта. Уз извештај о обављеним испитивањима обавезно се даје препорука о врсти ђубрива које треба користити и најбољим начинима побољшања хемијских и биолошких својстава земљишта.

Заштита пољопривредног земљишта, као и мониторинг његовог стања обавезан су елемент пољопривредних основа, чији су садржај, начин израде и доношења регулисани члановима од 5-14 Закона о пољопривредном земљишту. Истим законом предвиђено је спровођење Стратешке процене пољопривредних основа.

Праћење стања тла у односу на ерозионе процесе, посебно спирања и акумулирања материјала дејством воде, значајан је инструмент успешне заштите како пољопривредног, тако шумског и осталог земљишта, што је као експлицитна обавеза уграђено у Закон о пољопривредном земљишту и Закон о шумама („Сл. гласник РС“, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018 – др. закон) и као начелна обавеза у Закон о заштити животне средине. С обзиром на то да очекивана реализација појединих планских решења може изазвати постојеће ерозионе процесе на подручју Просторног плана, планирање и спровођење мониторинга биће обавеза локалних самоуправа на подручју Просторног плана.

Мониторинг земљишта уређен је Законом о заштити земљишта („Службени гласник РС“, број 112/15) као обавеза државе и локалне самоуправе и његово успостављање треба да допринесе заштити овог подручја.

Просторним планом се препоручује доследна примена мера заштите животне средине прописаних законом, посебно мера које се односе на испуштање (емисију) загађујућих, опасних и штетних материја у воду и земљиште, одлагање и елиминацију отпада, антиерозионе и противпожарне заштите, рекултивацију и ремедијацију, како подстицајног тако и репресивног карактера.

5.4. Мониторинг буке

Мониторинг буке врши се систематским мерењем, оцењивањем или прорачуном одређеног индикатора буке, у складу са Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010). Процена, праћење и контрола нивоа буке одвија се на нивоу републике или јединица локалне самоуправе. Подаци из мониторинга буке саставни су део јединственог информационог система животне средине у складу са законом којим се уређује заштита животне средине. За подручје Просторног плана систематски мониторинг буке се не врши, те је неопходно размотрити увођење мониторинга буке на најмање једној локацији на територији Просторног плана.

5.5. Мониторинг природних вредности

Основни циљ је успостављање система праћења стања биодиверзитета, односно природних станишта и популација дивљих врста флоре и фауне на копну и у води, превасходно осетљивих станишта и ретких, угрожених врста, али и праћење стања и промена предела и објеката геонаслеђа. Сва наведена надгледања су у директној надлежности Завода за заштиту природе Србије, а на основу средњерочних и годишњих програма заштите природних добара. Минимумом генералног мониторинга сматра се надгледање природних вредности једном годишње, а појединачне активности на мониторингу се организују према потреби, у случају непредвиђених промена које могу имати значајније негативне ефекте.

Мониторинг шума и шумског земљишта врши ЈП „Србијашуме“ заједно са научним институцијама које се баве овом области, при чему се утврђују негативни утицаји или негативне промене као што су сушење шума, пожари, болести шума и др.

VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене

Закон о Стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004 и 88/2010) одражава/прихвата савремене европске методолошке и процедуралне оквире садржане у Европској директиви о процени утицаја појединих планова и програма на животну средину (Directive 2001/42/EC of the European Parliament and the Council of June, 27th 2001, on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). С друге стране, постоји и проблем непостојања детаљније разраде и верификације јединствене методологије за израду овакве врсте процене, те су због тога, за потребе израде Стратешке процене коришћена инострана искуства, односно смернице, упутства и практични примери.

У току израде Стратешке процене, обрађивач се сусрео и са проблемом веома скромне информационе основе о животној средини. Информациона основа која је коришћена за Стратешку процену највећим делом је преузета из документационе основе овог Просторног плана и података добијених од надлежних институција.

Основну тешкоћу у спровођењу Стратешке процене и изради Извештаја представљао је недостатак званичне, детаљно прописане јединствене методологије, на нивоу правилника. Зато је ова Стратешка процена извршила вредновање и поређење алтернатива/опција са аспекта *могућих значајних утицаја* на животну средину, и у процедури израде, а када се ради о карактеру утицаја, инсистирала на кумулативним и синергијским ефектима.

VII Приказ начина одлучивања

Начини одлучивања по питањима заштите животне средине зависе од великог низа фактора, а првенствено од значаја позитивних и негативних утицаја планских решења на здравље људи, социјални и економски развој и животну средину. С тим у вези, неопходна ја партиципација свих

заинтересованих друштвених група и то: инвеститора (бизнис сектора), локалне и републичке управе, становника и невладиног сектора. Међутим, за ефикасније остваривање апсолутне партиципације на свим нивоима неопходно је остваривање сталне сарадње између свих актера у процесу, које се неће сводити на раније заступљене форме јавних расправа и јавних увида које најчешће нису давале одговарајуће резултате. На територији Просторног плана координациону функцију ће обављати локалне управе (уз активно учешће републичких завода за заштиту природе и споменика културе, надлежних министарстава, јавних предузећа, и др).

Закон о Стратешкој процени дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење у року од 15 дана од дана пријема захтева за давање мишљења. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о Стратешкој процени, орган надлежан за припрему Плана обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени. Орган надлежан за припрему Плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину Извештаја и достављање мишљења, као и о времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења Плана. Орган надлежан за припрему Плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа, организација и јавности који садржи сва мишљења о Стратешкој процени, као и мишљења датих у току јавног увида и јавне расправе о Плану. Извештај о Стратешкој процени доставља се заједно са Извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи републичком органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II Закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на Извештај о стратешкој процени у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање.

После прикупљања и обраде свих мишљења, на основу којих се формира финална верзија Плана, орган надлежан за припрему Плана доставља Извештај о Стратешкој процени заједно са или непосредно након Нацрта плана надлежном органу на одлучивање.

VIII Учесће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени

Консултације и учешће јавности су једна од основних и обавезних одредница процеса Стратешке процене. Приликом израде овог Просторног плана и спровођења Стратешке процене, остварена је потребна сарадња са свим меродавним републичким органима (ресорним министарствима, Заводом за заштиту природе Србије), Републичким заводом за заштиту споменика културе, јавним предузећима и др.), као и са органима и службама локалне самоуправе општина Бела Паланка и Пирот. Учесће јавности је обезбеђено кроз јавно излагање, односно стављање на увид и расправу овог Извештаја, заједно са Нацртом просторног плана.

IX Закључци - завршни, нетехнички резиме

9.1 Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину

Према Закону о Стратешкој процени, закључци до којих се дошло приликом израде Извештаја о Стратешкој процени чине обавезни садржај тог Извештаја и треба да буду представљени на начин разумљив јавности. Логика тог захтева одражава један од пет суштинских принципа Стратешке процене: начело партиципације интересних група (јавности) у планирању и доношење стратешких одлука које се тичу животне средине (према принципима Архуске конвенције). Приказани закључци одражавају чињенице, решења и мере који чине садржај Просторног плана, као и резултате до којих се дошло у поступку Стратешке процене.

У поступку израде Просторног плана општине Бела Паланка и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката: *Министарства*

рударства и енергетике, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре-Сектор за водни саобраћај и безбедност пловидбе, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре-Дирекција за водне путеве, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде-Републичка дирекција за воде, Министарства омладине и спорта, Министарства трговине, туризма и телекомуникација, Министарства културе и информисања, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Министарства заштите животне средине, Републичког хидрометеоролошког завода, Републичког геодетског завода-Сектор геодетских послова, Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије, СВВ Српске кабловске мреже, ЈП за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд, А.д. за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ Београд, Завода за заштиту природе Србије, Канцеларија у Нишу, Предузећа за изградњу гасоводних система, транспорт и промет природног гаса - „Yigorgasaz“ a.d, ЈП "Електропривреда Србије", ЈП Емисиона техника и везе Београд, Центар за разминирање, Република Србија, Електромрежа Србије а.д. Београд, ЈП „Пошта Србије“ Београд, ЈП Скијалишта Србије, ЈП „Транснафта“ Панчево, RATEL Београд-Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге, НИС а.д. Нови Сад, ЈП „Путеви Србије“ Београд, ЈП „Србијасис“ Нови Сад, Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе“ Београд, Водопривредни центар „Морава“ Ниш.

У поступку спровођења поступка Стратешке процене и израде Извештаја закључено је следеће:

1. Обавеза спровођења Стратешке процене утврђена је на основу Одлуке о измени и допуни просторног плана општине Бела Паланка („Сл. лист града Ниша”, бр. 81/19) чији је саставни део Одлука о приступању изради стратешке процене утицаја на животну средину Измене и допуне Плана.

2. Предметна Измена и допуна Просторног плана резултат је одлуке о неопходности израде таквог интегративног планског документа и темељена је на Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10), Регионалном просторном плану за подручје Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа („Службени гласник РС“, бр. 1/13), Просторном плану подручја инфраструктурног коридора Ниш-граница Бугарске („Службени гласник РС“, бр. 86/09 и 96/17), Просторном плану подручја посебне намене инфраструктурног коридора магистралног гасовода Ниш-Димитровград са елементима детаљне регулације („Службени гласник РС“, бр. 102/16) и Просторном плану подручја посебне намене Специјалног резервата природе Сува планина („Службени гласник РС“, бр. 55/12).

3. Непосредни предмет Просторног плана представљају природне и туристичке вредности, као и хидролошки и енерго-хидролошки капацитети подручја Просторног плана и његовог непосредног окружења.

Подручје Просторног плана општине Бела Паланка обухвата површину од 517 км² са 46 насеља и 49 катастарских општина. Границу подручја Просторног плана дефинишу границе целих катастарских општина које улазе у састав административног подручја општине Бела Паланка. *Северна граница:* протеже се северном спољном границом катастарских општина Градиште I, Долац, Крупац, Горњи Рињ, Козија, западном спољном границом катастарских општина Витановац, Мирановац и Пајеж; *Источна граница:* иде границом између општина Бела Паланка и Пирот источном спољном границом катастарских општина Пајеж, Бабин Кал II, Горња Глама, Бабин Кал I, Љубатовица, Трешњанци, Сињац, Теловац, Шљивовик до тремеђе општина Пирот, Бабушница и Бела Паланка; *Јужна граница:* протеже се југоисточном спољном границом катастарске општине Шљивовик, јужном и западном спољном границом катастарске општине

Бежиште, западном спољном границом катастарских општина Доња Коритница, Дивљана, јужном границом катастарских општина Космовац, Топоница, и Вета; *Западна граница*: протеже се западном спољном границом катастарских општина Вета, Тамњаница, Ланиште, Црнче и Градиште I.

4. Основни циљ израде Просторног плана јесте коришћење простора према потенцијалима природних и антропогених вредности и дугорочним потребама интегралног економског, технолошког, социјалног и културног развоја и унапређење животне средине општине Бела Паланка.

Као кључни циљеви Просторног плана дефинисани су обезбеђење услова за просторно уређење и изградњу, планско усмеравање и контролисано ширење грађевинског земљишта, спровођење привредних трендова у актуелним околностима и одговарајућим потребама домаћег и иностраног капитала, стварање амбијента и услова за подстицај привредног развоја, подизање степена урбанизације у деловима који су лоцирани уз магистралне и регионалне путне правце, уз које је потребно да се усмери изградња нових привредних зона – паркова и логистичких центара, стварање просторних услова за формирање зона пословања, спорта и рекреације, становања и осталих намена, утврђивање смерница за размештај садржаја и подршку активности на предметном подручју уз уважавање економских, техничко-технолошких, еколошких, социјалних и просторно-функционалних критеријума, обезбеђење просторних услова за изградњу, опремање и функционисање магистралних инфраструктурних система на територији Општине, развој саобраћајне, техничке и социјалне инфраструктуре, у првом реду повећањем доступности руралног подручја и зона развоја туризма – побољшањем квалитета путне мреже, опремањем комуналном инфраструктуром центара у мрежи насеља и туристичких локалитета, обезбеђење услова за квалитетно саобраћајно повезивање постојећих и планираних намена (пре свега привредних комплекса, зона спорта и рекреације, пословања, становања и осталих намена), заштита и коришћење природних и културно-историјских вредности, формирање хијерархијско – просторне структуре и функционалне мреже насеља, која ће омогућити уравнотежен просторни развој Општине, отклањање негативних последица које су изазване при коришћењу пољопривредног, шумског и водног земљишта супротно њиховим природно-еколошким својствима, активирање природних и антропогених туристичких потенцијала, као и организација и промоција туристичких аранжмана обједињавањем туристичке понуде Региона, усаглашавање и решавање потенцијалних конфликта у простору, утврђивање смерница и основа за измену и допуну важећих и израду нових планских документа, као и даљу разраду на нивоу техничке документације, усаглашавање политике развоја са подручјима у окружењу и формирање базе за израду пројеката који ће користити приступне фондове Европске уније.

5. Кроз Стратешку процену извршена је анализа природног потенцијала, природних и културних вредности подручја, хидро-потенцијала, степена девастације појединих предела природним и антропогеним утицајем, интереса свих меродавних сектора и субјеката развоја на националном, републичком, регионалном и локалном нивоу ради нивелације заштитних и развојних интереса и циљева. Поједина питања, посебно осетљива са становишта еколошког и развојног интереса (дефинисање режима заштите природних вредности, даљи ерозиони процеси, утицај коридора државних путева на животну средину), детаљно су разматрана и усклађивана у поступку израде плана и Извештаја о Стратешкој процени.

6. У току израде Нацрта Просторног плана размотрена су решења у следећим планским областима: заштите природних и непокретних културних добара, природних ресурса, хидро-потенцијала, туризма, развоја насеља и демографског и социјалног развоја, инфраструктурних система и заштите животне средине.

7. Без обзира на нормативна и методолошка ограничења, успешно је реализован модел селекције (раздвајања) значајних утицаја од оних који, на нивоу израде Измена и допуна Плана и

спровођења Стратешке процене, нису значајни. Као значајни утицаји разматрани су они који могу изазвати интензивне/битне и неповратне (без могућности репарације) промене природних и културних вредности, природних ресурса и здравља становништва (квалитет живота) у негативном и позитивном смислу. У оквирима ових утицаја вршено је и детерминисање мера за њихово неутралисање.

8. Изабрана планска решења нису увек била најповољнија са становишта еколошког интереса, због објективне околности да планирање простора равноправно мора укључити и развојни интерес. Због тога је и формиран низ мера (у првом реду мониторинга стања животне средине) којима ће евентуални негативни еколошки аспекти планских решења бити значајније умањени.